

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет культури та мистецтв

Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну

**ВИКОНАННЯ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ «ПОРИ РОКУ»
ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ**

Кваліфікаційна робота (проєкт)

Пояснювальна записка

На здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 16-221М групи
Спеціальності: 023 Образотворче мистецтво
Декоративне мистецтво, реставрація
Освітньо-професійної (наукової) програми
Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація
Фальченко Владислава Ігорівна

Науковий керівник: доцентка
Гоноболіна О. Ч.
Рецензент: к.н.п., доцент кафедри
образотворчого мистецтва
Криворізького державного
Педагогічного університету
Пильник Р. О.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. Пори року в українській міфології	
1.1. Образи духів природи в народному фольклорі.....	4
РОЗДІЛ 2. Використання засобів комп'ютерної графіки в творчому проєкті	
2.1. Етапи створення творчого проєкту.....	7
ВИСНОВКИ	10
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	12

ВСТУП

Із плином часу розвивається суспільство, технології, а отже й мистецтво. Відбувається це завдяки адаптивній природі творчості і здатності людини створювати щось нове завдяки засобам, які є під рукою.

Таким чином, з кінця ХХ ст. можна побачити активний розвиток образотворчого мистецтва, у якому використовуються цифрові технології. Виникає безліч програм у яких художники можуть працювати кольором без застосування традиційних матеріалів. Починають набирати популярності графічні дошки та планшети, завдяки яким можна малювати із допомогою стилуса, котрий за своєю формою нагадує олівець або ручку і виконує функцію основного інструмента в цифровому малюванні. Багато художників із допомогою технічних засобів створюють цифрові живописні роботи, ілюстрації, анімації, графічні дизайни і т. п. на різноманітні теми.

Оскільки в сучасності постала актуальна проблема української етнічності та виокремлення українців як нації, набирає популярності мистецтво, яке так чи інакше ілюструє український фольклор, звертається до традиційних українських образів й сюжетів. Детальніше досліджуючи світогляд наших пращурів, стає зрозуміло що вони обожнювали природу, природні явища і надавали їм певних людських рис. Яскравим прикладом тому є образ Болотяника в українській міфології. Навіть пори року наш народ уявляв по своєму, зважаючи на особливості кожного з сезонів та надаючи їм людських подіб, неповторних характерів.

До міфологічних українських образів зверталися такі художники як: В. Прушковський, М. Примаченко, Б. Сорока та ін.

Виходячи з важливості цієї задачі, ми обрали темою нашої кваліфікаційної роботи **«Виконання творчого проєкту «Пори року» засобами комп'ютерної графіки»**. У нашій цифровій композиції, ми будемо звертатися до українського фольклору та міфології,.

Мета дослідження – створення композиції засобами комп’ютерної графіки.

Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання таких **завдань**:

1. Проаналізувати літературу з проблематики дослідження.
2. Висвітлити особливості образів сезонів року в українському фольклорі.
3. Розкрити технічні особливості роботи з комп’ютерної графікою.
4. Викласти етапи створення роботи із допомогою комп’ютерної графіки «Пори року».

Об’єкт дослідження – особливості виконання роботи засобами комп’ютерної графіки.

Предмет дослідження – процес виконання твору образотворчого мистецтва.

Методи дослідження: аналізу – для поглибленого розгляду української міфології та фольклору, історичний – при розгляді становлення образів Весни, Літа, Осені та Зими в українському образотворчому мистецтві, метод синтезу – втілення художніх засобів композиції та сюжету, порівняння – для співставлення прикладів зображення українських міфологічних образів традиційними матеріалами образотворчого мистецтва та засобами комп’ютерної графіки.

Апробація результатів дослідження. За темою дослідження було опубліковано статтю «Міфологічні жіночі образи в творах українських художників» в збірку «Магістерські студії». Результати дослідження були розглянуті на XII Українській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми мистецької освіти в системі вищої школи».

Структура роботи. Відповідно до визначеної теми і завдань наукового пошуку робота складається з практичної частини (робота у комп’ютерній графіці «Пори року») та пояснювальної записки, що містить вступ, два розділи, два підрозділи, висновки, список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ПОРИ РОКУ В УКРАЇНСЬКІЙ МІФОЛОГІЇ

1.1. Образи духів природи в українській міфології

Українська міфологія тісно пов'язана та взаємодіє зі старослов'янською. Оскільки світогляд давніх слов'ян формувався навколо язичництва, наші пращури вірили, що кожне природне явище, сезон року, водоймище, поле, ліс – має свою гуманізовану подобу. Вони вірили в духів природи і приписували кожному з них різний характер, кожна особистість духа була неповторною, проте деякі духи володіли спільними рисами, наприклад: грайливість та безтурботність в мавок та русалок, тощо.

Про те, що окрема особистість приписувалася кожній екосистемі свідчить наявність персонажів Лісовика, Польовика, Болотяника в українській міфології. Кожна з цих істот була прив'язана до характерної місцевості за назвою локації: Лісовик – хранитель лісу, але з'являвся він лише тоді, коли ліс ставав великим і відповідно до протяжності та древності лісу в подібі Лісовика ставало більше зеленого кольору; Болотяник – береже болота, за характером ворожий до людей, тому намагається затягувати їх на дно болота; Польовик – мешкає на полях і боронить врожай тих землеробів, які працелюбні та йому доподобили від хижаків, також наглядає за худобою. Давні українці персоніфікували вітри, пори року. Про це свідчать залишки фольклору та усної народної творчості, які передавалися з уст в уста, із покоління в покоління.[5] Наприклад, персонаж Повітруля, яка є духом вітряної стихії, часто змальовується крилатою та з голови до п'ят убраною у квіткові шати.[5, с. 256 - 258]

Іншим прикладом є опис духів пори року. До наших днів дійшло багато казок про чотирьох сестер: Весну, Літо, Осінь та

Зиму. Кожна з них мала свій характер, який був відповідним до пори року, а також відповідну подобу. [3]

Деякі українські художники зверталися до цих образів у своїй творчості. Наприклад, художник Богдан Сорока має цілу серію графічних робіт, яка присвячена духам пори року. Художник, на відміну від наданого опису, зобразив дівчат більш сучасними, але тим не менш, їхні образи впізнавані і відчувається належність до українського етносу. Кожна робота має обмежену палітру, яка за кольорами підходить до відповідної пори року. Дівчина Літо виконана у червоно-зелених кольорах, Зима – у біло-синіх і т. д. Богдан Сорока завжди був цікавий тим, що був направлений на етнічну основу. Його твори здивували багатьох, адже на той час домінували офіційні доктрини, тематичні картини. Сорока вразив тодішніх глядачів своїм баченням міфології і роботи цього циклу стали ілюстраціями до збірнику лірики Ігоря Калинця «Поезії з України» («Відчинення вертепу»), яка вийшла в 1970 р. в Брюсселі. « - Я так тоді загорівся ідеєю Івана Светличного, що, мабуть, ілюстрації до збірнику Калинця – моя краща графіка, - каже Богдан Сорока. – Після цього я мав проблеми ... Калинця заарештували, а мені не давали працювати, позбавили можливості виставлятися. Хіба ж я б покаявся ... Так до початку 1990-х я не виставлявся.».[9]

У відомої української художниці Марії Примаченко є робота, яка називається «Їде Осінь на коні» де можна побачити дівчину з довгою темною косою, у народному вбранні та з батогом у руках. Їде вона на казковому коні, а навколишнє середовище виконано у жовто-помаранчевих кольорах, які асоціюються з цією порою.[8]

На жаль, ранніх творів образотворчого мистецтва, які б ілюстрували казки, легенди за участю Весни, Літа, Осені та Зими не збереглося до наших днів. Багато об'єктів мистецтва було знищено, або втрачено. Саме тому, існування духів пори року в українській міфології затверджене і показане лише

у фольклорі, усній народній творчості: піснях (веснянки, колядки, тощо), казках, легендах.

Отже, судячи з усього вище сказаного, можна зрозуміти, що сюжети в яких використовувалися духи природи з українського фольклору були і залишаються актуальними, унікальними. Проблема відокремлення української міфології серед інших знову досліджується етнографами та митцями. В образотворчому мистецтві можна спостерігати новий підйом цієї теми, який з часом ще більше розвиватиметься в творах митців.

РОЗДІЛ 2

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ В ТВОРЧОМУ ПРОЄКТІ

2.1. Етапи створення творчого проєкту

Перед тим, як починати розробку творчого проєкту, із допомогою методу аналізу був досліджений пласт інформації про українську міфологію, етнос. Таким чином, вдалося знайти спільні риси і зібрати їх у цілісний художній образ для кожної пори року. Художній образ – особлива форма естетичного освоєння світу, за якої зберігається його предметно-чуттєвий характер та його цілісність.

Одночасно з пошуком інформації було дослідження програм у яких був виконаний проєкт, а саме програми: Paint Tool Sai, Photoshop CS6, ClipStudio. Саме ці програми були обрані тому, що мають в собі простий інтерфейс, великий вибір інструментів і технічних засобів. Головною особливістю цифрового малюнку та живопису є те, що від мінімуму технічних засобів (планшет та стилус) можна отримати максимум: абсолютно будь-який колір без застосування фарб, будь-яка текстура, будь-які графічні елементи.

Визначення художніх образів кожної пори року було важливим етапом роботи над творчим проєктом. Із зазначених вище джерел, були зібрані такі свідчення:

Весна – дух однієї з чотирьох пір року. Одна українська легенда називає Весну, Літо й Осінь рідними сестрами, які живуть у постійній боротьбі з лихою бабою Зимою. Образ Весни в праукраїнських віруваннях дуже поетизований. Це юна дівчина з розпущеними косами, у розкішному віночку, сплетеного із зеленого барвінку та перших квітів. Народна уява створила поетичний образ Весни як гарної «панянки», яка «десь у садочку вишиває сорочку».[5, с. 300-305] У народних піснях збереглися згадки про те, що Весну вважали богинею.

Вона описується в образі дівчини з такими ясними й розкішними фарбами, в таких ясних формах, що в кількох віршах народна фантазія намалювала цілу картину весни.[10, с. 53-55] У веснянках так описується дівчина Весна: «Ішла вода лугом, а коло того лугу була стежка; тією стежкою йшла дівчина; вона вмивалася водицею, втиралася червоною китайкою, повісила червону китайку на морі, посіяла перлину на полі, поставила золоті стовпи, а на стовпах помостила для свого милого срібні мости. Дівчина просить: як буде йти до неї милий, щоб замаяла китайка на морі, зацвіла перлина в полі, засіяли золоті стовпи, забрызчали срібні мости.» [10,с.55-59]

Літо – дух найтеплішої пори року. Образ Літа – молода, щедра й багата дівчина, у вбранні та прикрасах з квітами, травами, плодами, ягодами і колосками. Сорочка її вишита квітами та зеленими листям, а її широкі рукави, за повір'ям, ховали блискавиці та громовиці, які іноді Літо випускала на волю. [14]

Осінь – дух пори року, яка вважається наймолодшою з сестер і так само, як і Весна, захищає Літо від Зими. Описують її як красиву панну у вінку з барвистого листя та осінніх квітів, убрану в розкішний вишиваний одяг, червоні чобітки, розшиту золотом свитку. У руках має кошик, наповнений дарами поля та саду. [2]

Зима – дух-володарка найхолоднішої пори року. В одних джерелах Зиму описують як стару бабу – огрядну та велику, з великими зубами та кістлявими пальцями, замість волосся – бурульки. Спирається на довгий костур-бурульку. Вдягнена у білий довгий кожух. Інший опис – Зима постає в образі дівчини зі світлим волоссям, яка убрана в лілейні шати. [6]

Під час пошуку художнього образу для кожної пори, були зроблені начерки у різних ракурсах зовнішнього вигляду, який міг би максимально гармонійно втілити їхню сутність і одночасно з цим сприймався цілісно. Після затвердження начерків почався пошук загальної композиції .

Для цього етапу були розроблені ескізи безпосередньо самої композиції. Було важливо визначитися з ритмом (систематичним повторенням елементів, кольорів), гаммою й розставити акценти на етнічній належності для кожного духу пори року.

Після цього, почався етап детальної проробки ескізу композиції, уточнення кольорових відтінків, який у подальшому перетік в роботу з кольором, об'ємами, тоном. Із допомогою інструментів Acrylic та Brush були закладені основні кольори роботи, пророблені світло-тіньові відношення.

Застосовуючи метод узагальнення, наприкінці роботи було виявлено елементи, які слід прибрати або змінити, розставлені акценти, приглушені кольори, які вибиваються з суцільного полотна.

Оскільки у нашому творчому проєкті були застосовані засоби 2D анімації, відбувся перехід до програми ClipStudio де із допомогою різноманітних інструментів був пророблений рух для кожного духа пори року. Анімація додала проєкту не лише відчуття простору, але й ефект «живого» малюнку.

Судячи з усього вище сказаного, ми зрозуміли, що цифровий живопис виник в наслідок технічного прогресу людства й хоча має багато спільного із традиційним живописом, всеодно є самобутнім і різноманітним. Із допомогою цього різновиду образотворчого мистецтва можна не лише зобразити в кольорі бажаний сюжет без застосування фарб, пензлів, тощо, але й додати своєму твору руху, динаміки, «оживити» його із допомогою засобів анімації, чого не можна досягнути в традиційному мистецтві. Можна побачити, що розробка творчого проєкту «Пори року» засобами комп'ютерної графіки включає в себе багато етапів роботи.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи тему нашої кваліфікаційної роботи, ми дійшли таких висновків: цифровий живопис та традиційний живопис мають між собою багато відмінностей, тим не менш кожне з цих напрямлень має свої переваги та недоліки. До переваг цифрового живопису можна віднести: мобільність, мінімум технічних засобів, повний спектр кольорів та текстур, можливість простого створення різноманітних світлових та просторових ефектів, він не займає простору. Але, на відміну від традиційного живопису, цифровий не має фактури, його не можна тактильно відчутити і деяких ефектів все ще неможливо досягти із допомогою цифрових технологій, а також він не є автономним, як традиційний, тому що залежить від технічного обладнання та джерел енергії. Тому, на нашу думку, обидва різновиди мистецтва не зможуть витіснити одне одного ще довгий час. Результатом цього дослідження стало виконання творчого проєкту «Пори року» засобами комп'ютерної графіки.

Проаналізувавши літературу з теми дослідження, ми зрозуміли наступне: пропри те, що ми втратили багато творів образотворчого мистецтва через масове знищення всього українського, яке тривало багато років, тим не менш, зберігся український фольклор, який несе в собі безцінні свідчення про світогляд наших пращурів.

Були висвітлені особливості образів сезонів року в українському фольклорі, а саме: усі пори року у баченні давніх українців були духами й належали до жіночої статі, у більшості зображувалися молодими в традиційному українському вбранні, які мали при собі характерну для пори року атрибутику (Осінь – кошик з плодами, Літо – вінок з жита та різнотрав'я, Зима – костур-бурулька, Весна – вінок з перших квітів та сорочку вишиту

квітами та листям) й були різними за характером, що надає їхнім образам унікальності, відокремленості однієї пори від іншої.

У роботі з комп'ютерною графікою виділили такі особливості: різноманіття робочих інструментів, кожен із цих інструментів може давати певну текстуру роботі, присутня залежність від джерел енергії, відсутність тактильного відчуття роботи тощо.

Викладено такі етапи створення творчого проєкту «Пори року», як: аналіз інформації, пошук етнографічних джерел та фольклору із зазначеними образами; пошук композиції, розташування об'єктів та елементів у роботі; пошук кольорової гамми роботи та образів Весні, Літа, Осені й Зими; робота з кольором та кольоровими плямами, передача об'ємів та простору із допомогою світло-тіньових відношень; деталізація; із допомогою методу узагальнення проводився аналіз роботи; створення анімації для кожного духа пори року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буйських Ю. Жіночі образи української міфології. Колись русалки по землі ходили. Х: Юнісофт, 2018. 186 с, 246
2. Зінчук М. Українські народні казки. Легенда про осінь. 2019 [Електронний ресурс] <https://proridne.org>
3. Зінчук М. Українські народні казки. Пори року. 2010 [Електронний ресурс] <https://proridne.org>
4. Козирева Т. Богдан Сорока: у 90-ті всі художники побігли за званнями. Львів. 2011
5. Корній Дара. Чарівні істоти українського міфу. Х.: Віват, 2017. 320 с.
6. Кошовий С. Роль зими в українській культурі. 2017. [Електронний ресурс] <https://discover.in.ua/traditions/rol-zimi-v-ukrayinskij-kulturi.html>
7. Лозинська Р. Виставка графіки Богдана Сороки в Одесі. Одеса. 2016.
8. Мілашенко Т. І., Фоміна Н. І. Марія Примаченко. «Барви Марії Примаченко». Київ. 2019
9. Неборак В. Богдан Сорока. Оповідач історій. Zbuc. 2014
10. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. К.: 2019. 87 с.
11. Поріцька О. А. Українська народна демонологія у загальнослов'янському контексті (XIX – поч. XX ст.). К.: 2004. 180 с.
12. Смержевська О. Посмодерністські візії релігійності. Сучасне язичництво у міській культурі(Україна в загальноєвропейському контексті). К.: Видавець Олег Філюк. 2017. 198 с.
13. Чеховський І. Г. Демонологічні вірування і народний календар українців Карпатського регіону. Чернівці: Зелена Буковина, 2001. 303 с.
14. Шутко Р. Літо в культурній спадщині українського народу. 2014. [Електронний ресурс] <https://discover.in.ua/traditions/lito-v-kulturnij-spadshhini-ukrayinciv.html>

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Фальченко Владислава Ігорівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;
 - надавати згоду на:
- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
 - самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

10.12.2022
(дата)

(підпис)

Владислава Фальченко
(ім'я, прізвище)